

ZORA.

Časopis za zabavo in poduk.

Izhaja
dvakrat na mesec, 1. in 15.
dne na celi poli.

Stoji po pošti za celo leto
4 gld. za pol leta 2 gld. — Za
dijake in učitelje celoletno
2 gld. 50 kr.

Narodna pesen.

Priobčuje J. Pajk. *)

Ena ptica priletela,
Ena drobna ptičica
In je prav lepó zapela,
Srce mi vtolažila:

Kaj je hujši na tem svetu,
Kakor je ljubezen ta?
Kdo jo neki to izmislil? —
Adam sam in Evica.

Mórje pred suhó postane,
Solnce preje ostrmi,
Kak ljubezen stara vgasne,
Káder énkrate zagori.

Eno ljubico sem ljubil,
Več ko druge vse stvari,
Pa sem jo na énkrate zgúbil,
Oh kak me srcé boli!

V mojem srci velik kamen,
Kteri me mečnó teží;
Rad bi njega proč odvalil,
Al' se níkdar ne pusti.

Prevodi ruskih pesnikov.

Ivan Vesel.

4.

Črna meгла.

Poslednja meglá ob razkačeni uri!
Samó ti se vlačíš po jasnem azuri,
Samó ti še senco po zemlji podiš,
Samó ti veseli nam dan žalostiš.

Nebó si nedavno temnó oklepala,
In bliske krog sebe strašne ovijala,
In grom pošiljala skrivnostni groznó
In z dežjem napajala žejno zemljó.

*) Zapisal g. Fr. Ceket in mi pred desetimi leti izročil.

Zadosti je, skrij se! Viharji minuli,
Shlajena je zemlja, in burja ne tuli,
In veter ljubkaje peresca dreves
Te goni z razjásnenih mirnih nebes.

A. Puškin.

Poljub.

Humoreska iz gorjanskega življenja.

Česki spisala K. Světla, poslovenil K. Glaser.

(Dalje.)

„Greha“? Mislite morde tako kakor moji roditelji.

Ne spodtikam se nad tem, da sta edne krvi, ker cerkev proti temu nič ne reče, pa tega se bojim da sta edne nature. Kar si naša Vendulka enkrat izmisli, tega ne pusti in ko bi se ji celi svet zoperstavljal, v vsem ima železno glavo, ne samo v ljubezni — in ti mili moj tudi nimaš kakor mi pravijo, marcipanove butice. Bojim se, da ne bi s svojimi trdimi čeli se drug na drugega pognala in da bi ne vedela, na kakovem svetu sta in da bode zlo in zlo. Zdaj veš vse, do zadnje besede si mi vse izvlekel, kar si hotel, le poglej kako mi iz mojih par lasov pot curkoma po čelu teče; hočem enkrat mir imeti pred vajino ljubeznijo, sem je že dosti skusil; pustita me tedaj, naj se te trenutke ki jih še imam preživeti, dostojno pripravljam, da svoj račun položim, ko pred Boga stopim. Tedaj vama naravnost povem, ne pridita mi več z nobeno tožbo in ne kratita mi življenja z vajinimi zaljubljenimi zapletkami. Če se med seboj ne poravnata, o tem nočem nič vedeti ni slišati. Ko bo najmanjša needinost med vama, k meni ne pridita, da bi vama sodil; dveri vama bodo v takih slučajih zaprte. Govoril sem“.

Zadnje besede je Polucki tako odločno izgovoril, da je jasno bilo, da v takih rečeh šale ne pozna. Če je kdaj ktero prav resno zinil, kar se pa pri jegovi vestnosti ni mnogokrat pripetilo, se mu je dozdevalo, da bi še bil mogel kaj boljšega povedati; pri tem, kar je rekel, pa je tudi ostalo; to so vedeli sosedje.

Pričakovajé, da bo ženin z nova začel govoriti, se je močno zmotil. Lukaš se je v tak smeh spustil, da se je moral mize prijeti, in vsi drugi so se prav srčno ž njim smijali. Boter Žalobnik so pa zopet eno prav modro povedali.

„Hočete li, striček, da vam vže danas pismeno dam, da vam do smrti ne bo treba soditi med nama, tudi ne o mali reči“. Nikoli se še ni nobeni reči tako smejal, kakor o bojazni, da bi se mogel kdaj s svojo Vendulko spreti, zbog ktere je celo vas iz spanja zbudil, staremu kamenje na

strehu metal, in Vendulki pod oknom žvižgal, z ono Vendulko, ktere zraven ranjke pozabiti ni mogel, z ono Vendulko, ki je ponosno vsem pro-sileem odrekla, ne vedoč, bode li jo kdaj osoda ž njim zvezala. In kako se je še Vendulka smejala, ko so jej oče to pravili! Kdo bi si bil mislil, da še pri taki priložnosti najde Polucki reči, ki ga vznemirujejo!

Ko je Vendulka v izbo stopila, je nehal Lukaš se smijati. Zagle-davši deklico, ki je ravnokar jegova postala, je obledel, kakor prtič, s katerim si je oči zakrivala, ne sramovaje se, nego milo plakaje.

„Veruješ ali ne veruješ, Lukaše“ je rekla, podavajé ženinu roko, ktero je strastno zgrabil in vroče na srce stiskal, nikoli bi te ne bila vzela rajši kakor zdaj. Sicer se mi dozdeva, da žalim s tem tvojo ranjko, pa oče mi dokazujejo, da temu ni tako. Bog dela, kar se mu dozdeva dobro, malo brigaje se za ljudi.“

Lukaš je hotel plakajočo deklico vmiriti, da bi se ne jokala, pa jega samega so solze polile. Ni se spomnil svoje ranjke, nego premišljeval je, kako dolgo je že, odkar ni Vendulke tako ljubeznivo za roke prejemal; žaloval je, da je tako dolgo zraven neljubljene žene živel, ki je ljubila jegovo premoženje, pa ne njega.

Kdor je videl ta dva skupej stati, za roke se prijazno držeča, s sol-znimi očmi se žalostno, a vendar ljubeznivo pogledavajoča, moral se je jeziti nad Poluckim, da so se mu take misli v glavi izrodile. Če ta dva nista bila vstvarjena za se, potem ni bil nikdo. Oba sta bila šibke rasti, kakor dva jasena, plamteče oči, kakor dve bujni srni, kodraste in črne lasi. Ta dva sta se morala zaljubiti, to je pripoznal vsak, kdor jih je le enkrat videl, in ta dva sta se morala vzeti, ko bi se tudi bili vsi vragovi, kar jih je med zemljo in mescem, zoperstavljali. Bilo jima je že na čelu napisano, da sta rojena za-sé. „Ker ranjko tako obžaluješ, se tem lože otroka in moža vsmiliš“ je, jima se pridruživši, spregovoril svak, vidé, da se Lukaš zastonj trudi besede najti za Vendulko. „Dosihtml je, kakor si morde slišala, moja žena včasih k Lukašu pogledala, in je to rada storila, dalje pa tega opravljati ne more, ker imamo sami veliko gospodarstvo. Tuđi bi še nič ne rekel, ko bi mogla vidva čez eden teden svatbo obha-jati; ker sta si pa v rodu, morata pa od škofa dovoljenje dobiti, in to trpi gotovo še dva mesca. Prosimo tedaj vse sorodnike, kar nas je od Lukaševe strani, da mu naj potrebniše reči takoj pomagáš opravljati, ker tuje osebe najeti nismo mogli“.

Vendulka je med temi besedami plakati nehala. „Zakaj delate v tej reči toliko besedi? Kakova ženska bi morala biti, ko bi skrb za Lukaš-vevo gospodarstvo in jegovo dete drugej mogla nakladati?“ je očitala svaku. „Kaj bi si moral Lukaš in vsi drugi misliti, ko bi vam v zdajnih

zadregah pomoč odrekla. Sama ne vem, kaj bi o deklici mislila, o kateri bi slišala, da je na izraženo prošnjo gizdavo rekla: ne. Gotovo bi ženinu svetovala, naj je ne vzame, ker ne pozna prave vdanosti in nježnega čuta. Grem k Lukašu gospodarit in to precej, da zamore vaša žena mirno pri svojem delu in svojih detetih doma ostati“.

Vsi, kar jih je bilo v sobi, so pohvalili goreče besede Vendulkine; nobenemu ni prišlo z daleka na misel, da bi se bil čudil želji svakovej. Zamerili bi jej bili, ko bi bila drugače govorila, in vsi prijatelji od ženinove strani bi jej bili do smrti očitali, ko bi bila tuji, za denar najeti osebi prepustila, gospodarstvo oskrbovati in dete pestovati. Nevesta se sicer po naših gorah še le nekoliko tednov po ženitvi k ženinu preseli, pa ravno tako pogosto se tudi zgodi, da se vže med oglaševanjem na svoj nov dom poda, bodi si, da je tašča stara in da se hoče nekaj skrbri znebiti, bodi si, da so otroci, ki so do zdaj pomagali gospodariti, lišo zapustili, bodi si, da je kdo v rodbini posebno nevarno bolan in zahteva skrbno postrežbo. Od tega časa, ko je ženinu nevesta obljubljena, se smatra slednja bolj kot člen ženinove rodbine in pripisuje se jej dolžnost, da mu mora v vsem na pomoč biti, kakor se zvestej družici spodobi. Ženin tudi jejni žlahti pomaga, če je treba. Med mestjani te navade ni, in gotovo se bodo smejali, ko to zvedó! Naj pa le pomislijo, da smo prosti ljudje, ki si pomoremo, kakor znamo.

Vsak je takoj rekel, da bo morala Vendulka koj po obljubi k Lukašu gospodarit iti, da bi zanemarjeno gospodarstvo zopet v red spravila; znano je bilo, da ranjka ni bila gospodinja. Ko je zbog jejne nagle smrti velik nered postal, so videli ljudje Vendulko k Lukašu hodevati; ljudje se temu tedaj niso čudili, in nevestin oče se v to zadevo mešal ni, nego je mislil, naj si to sama po svoje vredita. Za gotovo se je Polucki nadjal, da nastopijo zdaj mirni časi, ko bo se mogel pripravljati na pot iz poselejskega v večno življenje; poprej ni mogel mirovati zaradi prevelike hčerine žalosti, ki je s silo potajena, se vendar včasih burna pokazala; tudi se ni mogel vbriniti mnogobrojnih snubačev, ki so va-nj silili, naj skuša svojo hčerko pregovoriti. Ni zastoj očital Lukašu, kakoršne nepovoljnosti je moral jemu na ljubo prestati.

V tem času so se Lukaš, Vendulka in sosedje pri Poluckem večkrat shajali. Da bi jim med razgovarjanjem lepo čas minul, je Polucki pričujočim dal večkrat nosljati; tudi je poslal hlapca, če je Vendulka Lukašu roko podala potrdujoča jegove naprave, z dvema vrčema po pivo v krčmo in v kamrico po novopečen kruh in kos sira, da bi ne rekali, da so pri Poluckovih na suhem bili. Niso se pustili dolgo prositi, segali so po ponujenem in vitežko rezali.

Tako so bili necega dne veseli vkupaj, samo Lukašu se ni ljubilo,

niti jesti niti piti. Ogledoval se je po nevesti, pa zastonj, nikjer je ni videl. Ko se je Lukaš na povabilo Poluckega za mizo vsedel, je zginila. Iz prva ni hotel po njej prašati, da bi se mu ostali ne smejali; ko se je pa približeval večer, se ni mogel več zdržati, je vstal, in ne brigaje se, ga li vidi kdo ali ne, se podal v lopo, da bi pogledal po njej. Kaj je imela zdaj drugod opraviti? Dekla, na katero je naletel, in ko jo je po nevesti prašal, je obstala in z odprtimi očmi vanj zijala. Ponovil je svoje prašanje, domnevaje si, da ga razumela ni. Kam je vže čez gore in doline?“ je vendar z velikim začudjenjem spregovorila. „Kam je šla?“ povprašuje dalje Lukaš, kteremu se je obnašanje deklino čudno zdelo. „Kam je šla?“ kam drugod neki za Boga kakor k vam; ko sem šla po pivo, je v kamrici svoje reči skladala, in ko sem se vračala, sem jo videla hiteti k vašemu domu, kakor na vetrnem konju.

Tudi Lukaš se je podal domu in je našel nevesto pri zibelki svojega otroka. Ravno tako milo se je jokala, kakor takrat, ko jo je po snubitvi svak ženinu nasproti pripeljal, in ko mu je zopet prijazno v lice pogledala.

Lukaš si ni upal, jej svojo preveliko radost pokazati zbog tega, da jo ima pod streho; stopil je k oknu, čakajé, da bi se vmirila. Solnce je ravno za lesi zahajalo, vse je bilo kakor pod zlatom, zapad je gorel v enem plamnu; kam koli je človek pogledal, vse je bilo krasno. Kolikokrat je stal pri istem oknu in se lesom čudil, po zimi in po letu enako zelenečim in mislil na Vendulko s tak stalno ljubeznijo, kakor je les stalno zelen. Mnogokrat je solnce tak krasno zahajalo, pa jemu se je zdelo, da je bilo druge krati s pepelom posipano. Nič se mu nij ljubilo, nič ga nij veselilo, ker je vedno moral imeti pred očmi, kar ga je mrzilo, in temu se izogibati, po čem je duša hrepenela. Dostikrat se je na tem mestu hudoval nad starši, očitaje jim, da so mu pripravili tako hudo osodo in jezé se, da jih je vbogal, dobro vedoč, da roditelji jegovo nesrečo želijo.

Konečno se je Vendulka v svojem ihtenji vmirila in se od spečega deteta obrnola; tudi Lukaš se je obrnol od okna in zapazil, da je po hiši vse lepo osnaženo in da je miza vmita, da je družina že pred jegovim prihodom povečerjala. Prva skrb nove ravno v hišo ženinove prišle gospodinje je bila družina, kar je Lukaša posebno veselilo, ker je že od nekdanj na to gledal, da bi družina dobila vse, kar ji gre in ob pravem času. Kolikrat ga je malomarnost ranjke v tej zadevi zbadla! Zdaj je bilo videti, da bode pri njem od dnešnjega dne nov red, in da se novo življenje začne. In vendar so mu hoteli boter Žalobnik dopovedati, da nijsta vstvarjena za-se. Zbog enake narave. Ravno zato sta tako dobro sodila drug k drugemu, ker sta bila v vseh rečeh enacih misli.

(Konec prih.)

Japanski Tajkun.

Zgodovinska anekdota.

M. Goličnik.

Dva vrla moža — velikanske postave — sta se 10. junija 1802 ob bregu ladjostaje malega mesta „Memel“ sem ter tje sprehajala. Kar vidi se, da sta častnikov načelnika — to svedoči vojaška obleka — če ravno ni nijedno izredno znamenje nju prsi kinčilo. Veličasten ponos in hoja razodeva, da sta plemenite krvi, ter prvaka, vsak v svojem javnem delokrogu!

Kraj pri lôki je bil lahkoživcev in postopačev prazen. Neki ribči so iz daljave z ostrimi očmi na dva se sprehajajoča častnika radovedno zrli. Tudi po brodovji je bilo vse mirno in tiho. Le tu pa tam se na površji neke ladje kak mornar zapazi, ki mirno sedé iz male, glinaste pipe kadi, da se vijajoči dim v meglenih obročkih proti zraku vali; le tú pa tam se kak čolnič zagleda, ki enega ali dva veslarja noseč, jaderno z njima v gotovo zavetje zavije, brez da bi kateri mornarjev ova dva šetajoča moža zapazil.

Veči mož, z milim — pa resnobnim obličjem, kteremu so plamteče oči pod gibčnimi trepalnicami brzo semtertje švigale, je bil ves v razgovor zamaknen. Brezbrojne misli, ki so se mu gotovo v glavi rojile, so včasi nehoté njega in jegovega pajdaša vstavile. Črstve, krepke, dobro premišljene in mnogo pomenljive besede mu kot vrelec iz ust tekó. Tudi tovariš se je s časom za razgovor vnel, kajti ni le samo jezik govoril, nego tudi presunjena duša in iskreče oči so govornika v izrazu podpirale. Potem z glavo maja in bolj tiho izreče: „Mi je previsoko! tudi po lahkejših sredstvih pridem do cilja; govoriga raje o čem drugem!“ —

V tamošni lôki je bilo mnogo bark in ladij vsidranih, med njimi tudi ruska-trgovska, katere kapitan je na pobrežje prišel, v dolgi, od vrata do pet mu segajoči halji, na glavi triôgelnik, na oči potisnen. Možko se ponáša, oholo smodko puši, ter mimo ovih dveh kot veter frči in se za nju kar nič ne zmeni. Do kraja prišedši se urno obrne, ponosno mimo se sprehajajočih hiti, ter jima iz ust in nosa, prav po ruski šegi, pod obličje puhne.

Mož, ki je večidel razgovor le poslušal, se obrne in resnobno predrznega Rusa pogleda, dalej poslušá in ničesar ne reče. Govornik ni to zapazil, nego še bolj navdušeno nadaljeval. „Znotranjo razvitje velikanske dežele, katero je Bog v mojo oblast dal“, ponosno izreče, „je moja edina naloga, ki me bode vôdila do poslednjega zdihleja. Jaz hočem v blagem početju Petra Velikega navdušeno napredovati in Vsemogočni bode moje početje milostljivo blagoslovil. Šol, več šol se mora ustanoviti, tudi du-

hovstvo bistvenejše odgojevati, kajti duhovni so nevedni v moji deželi! in ta pregrešek se pogibeljno na vse ljudstvo razvaja. Bodem semenišča za izobraževanje duhovnov vpeljal, bodem —“.

„Kdo je neki ovi mož, ki naju v enomer s svojim predrznim obnašanjem nadleguje?“ reče ta govorniku, ter spet postoji in prišedšega Rusa z resnobnim pogledom meri.

„Oho! to je mojih Rusov eden“, odjavi ovi, „kapitan je, — obnaša se pa kot šterkolin — nosi tudi Vladimirjev red“.

„Hola, prijatelj! blagovolite k nama priti?“

Rus, ki ravno z dolgimi koraki mimo šeta, se brzo obrne, dim v zrak puhti in osorno odgovori: „Gospodoma je toliko do mene, kot meni do Vaju, hočeta kaj, balita sem“.

Plemenitaša se smehljajé pogledujeta in glave majeta; potem se k njemu podasta, ki mirno čaka. „Povejte mi vendar moj dragi!“ ga eden nagovori, „kako ste Vi ta zanimivi red dobili?“

„Kaj Vas to mika?“ se Rus hladnokrvno odseka in nadaljuje: „kaj Vas briga?“ nosim li jaz red ali ne? — mene gotovo zavidate, ker ga Vi nimate! Mar mislite, da bodem vsakemu lahkoživcu dopovedoval, kako tegotno enega stane, vpičlo (puhlo) znamenje od Nj. Veličanstva, cara Pavla dobiti?“

„Gospodine!“ drugi — se sprehajočih gospodov — oholemu kapitanu v besedo seže, „Vi najbrže ne veste, s kom govorite! Ta gospod namre, ki Vas bara, je ruski car Aleksander!“ „O moj Bog!“ kapitan ves zmeden globoko vzdihne in jedva razumljive besede jeclja, „jaz — sem mornar — zelo redko v glavnem mestu, torej Nj. Veličanstva ne poznam!“

„Pustite to prijatelj!“ dobrovoljno Aleksander govori; „tudi jaz Vas ne poznam, Vi morate tudi tega gospoda za odpuščanje prositi, kajti pruski kralj je, Friderik Viljem III.“

Sedaj se kapitan osrči — kri v njegovih žilah hitreje teče, plamteče oči hitreje pod obrvmi švigajo — misleč, da se plemenitaša šalita, torej reče: „Moja gospoda, jaz sem pa j a p a n s k i T a j k u n!“ — Friderik ga pomiluje in zaničljivo pogleduje; Aleksander pa ironično reče: „Midva sva srečna, da tako slovečega moža spoznava. Japonski Tajkun je častljiv mož, dobro se še kot carevič spominjam, kako slovesno so ga moj velečestni sprednik na dvoru v Petrogradu sprejeli. Toraj Vas, japonsko Veličanstvo! dnes popoldan o peti uri v ovi grad vljudno na obed povabiva“. —

„Javelne mislita z menoj se šaliti!“ kapitan srdito povzame. Japonski Tajkun ne bode pri vsakemu burklježu obedoval, ki se za cara ali kralja izda.“ —

Nu! nu! Aleksander smehljaje odgovori: „Ne togotite se brez vzroka.“

Zaradi povabila k obedu si ne krčite toliko srca. Jaz se le čudim, da Vi kot j a p a n s k i T a j k u n tako izvrstno ruski govorite“.

Jaz bodem pa Vaju nasprotno prepričal, resnobno kapitan odvrne. Japanski vladar zamore več kot „bruške peči“, toraj jaz oba na obed povabim na ovo ladjo „Ivanov“, ki je tam-le v lôki vsidrana. Ob treh popoldan, ne prej, ne slej! bosta vidva pri meni obedovala — potem jaz pri Vama — in ovi je resnični japanski Tajkun, ki bode največ „konjaka“ pod streho spravil!“

„Dobro“ reče Aleksander; a pruskemu kralju se nevolja iz obličja bere. Kaj pa je prav za prav konjak? — „Konjak je“, reče Rus, „naržlahtnejša in najmočnejša pijača, ki se tukaj pripravlja“.

Friderik in car se napotita proti mestu. Viljem ne more caru vbriniti, da tujcu obljubi: „Dobro! midva prideva“. Sumljivi Tajkun se mahoma na svojo ladjo poda. Na površje stopivši sam k sebi mrmra: „Ti burkeži morajo svoje žive dni na mene misliti!“ — Ni nijednega tu, so li mar vsi paglavci na deželo odrinili? he, J a r k o v i č! si tudi ti potegnil šterkolin? — Resnično ni žive duše na ladji!“ Potem izleze prileten, mali in plečast mornar iz svojega kota — še ves zaspan — s svojim rujavim obličjem in rudečim nosom. Navadno iz pipe puha in se predrzno pred kapitana vstavi rekoč: „Kaj je uže spet, gospodine! še eno uro človek ne more mirno spat!“

Kapitan jame govoriti: „Jarkovič! meni se je nekaj posebnega pripetilo in resnično ne vem, kaj je sedaj početi?“ En čas semtertje caplja, se za ušesi praska, premišljuje — ter radovedno bara: „Si li slišal, da naš najmilostivejši car tukaj v mestu Memelu biva?“

„Bogme! se li Vam blodi, gospon kapitan!“ odgovori mornar. „Pokaj bi neki ruski car sem hodil in kaj bi tukaj počel! — se je Vam pa nekdo debelo zlegal, brž ko ne bode tikveno seme sadil.“ „Da, da prav imaš, Jarkovič!“ godrnja kapitan; „pokaj bi sem hodil, v ti pusti kraj, h tim neotesanim in sirovim ljudem, morda rib lovit?“

„Jegov spremljevalec se je celo pruskega kralja imenoval . . . oba sta z menoj govorila . . .“ „In če je to gola resnica!“ zakriči stari mornar, „kaj to naju mika, niti ni škode, niti ni haska, če bi tudi pruski kralj in ruski car bil?“

„Kaj blebetaš, nevednež! da bi vse edno bilo, ova gospoda sta rekla, da dnes popoldan k meni na obed prideta, ter jaz sem se za j a p a n s k e g a T a j k u n a izdal.“

„Vi — Vi ste se jap. Tajkuna imenovali?“ in jame iz celega grla krohotati in smejati se. „To bode veselje. Kedaj pridejo gospodje?“ „Ob treh popoldne, ti zabavljivec!“ Sedaj se mi pri priči spravi v ovo navadno krčmo in pozovi vse naše ljudi. Kuhar mora na vsaki način

priti. Naj so li gospoda vladarji ali podložni, vse edno, gotovo sta plemenitaša, in jaz moram nju dnes gostovati. A Tajkun . . . to je pač beda-sto! hm, hm! morda ne prideta — kar bi mi najljubše bilo.“

Jarkovič se urno v krěmo na pobrežji napoti, kder k sreči kuharja najde, ga najprvle po stari mornarski šegi dobro ošteje in potem nemu-doma k pripravljenemu čolnu do ladje pošlje. V kratkem je mornarjev na ladjo „Ivanov“ prihitelo. Vse je živo na ladji, semtertje leta, kajti svoje imetje vredjujejo, snažijo, umivajo, pometajo . . . Tudi dimnik naznanja, da ima kuhar dokaj posla.

Ob dveh popoldne je bilo vse gotovo. Ivanov je bil predrugačen. Vse se sveti blišči in leskeče. Miza v obednici bila je z dragocenim — barve spreminajočim — suknom nježno pogrnen. Kapitan na uro po-gleda in Jarkoviča pokliče rekoč: „Odriniva v večem čolnu do stopnic pri kraji, ter poglejva kdo pride: — Rekši storita Oba jaderno do po-brežja zavijeta. Ura v zvoniku jame biti — mravlje po kapitanu urgoleti — ura odbije tri, kapitan ves zamišljen in zblojen na straži stoji. Hipoma ju kot magnetična iskra prešine. Jarkovič flegmatično reče na pobrežje kazajé: „So vže tú!“ Kapitan barve spremina — sedaj blede, sedaj ru-dečkast prihaja — tiho mrmra in ves zmeden vzdihne: „O vsi Svetniki! resnično je car ruski in kralj pruski!“ „Nu požrli Vas gotovo ne bodo!“ Jarkovič lakonično odgovori.

Res se vladarja v krasno leskajoči obleki približujeta. Nju ponosno spremljajo vojskovodje, maršali, generali, častniki in urni strežaji, vsi odlično oblečeni. Vže stopata na kamnita tla; lažnjivi Tajkun, ves presun-jen, na spodnji stopnici stoji — duša mu kopni — ter se globoko in što-rasto priklanja. „Nu dragi moj Tajkun! ga prijazno Aleksander po ruski nagovori. Ste pazljivi in nas pričakujete?“ Te besede izjavivši se v priprav-ljeni čoln poda; njemu pa resnobno in molčé Friderik sledi.

„Vaše Veličanstvo!“ kapitan do duše presunjen na tla pade in trepe-tajoč jeclja: „Premilostljivo prosim zaradi moje predrznosti za odpu-ščenje. Lažnjivo in bedasto sem se za Tajkuna izdal, ker sem vendar le ves vdani sluga Vašega Veličanstva. A Bog mi je priča! v prihodnje se ne bode kaj enakega zgodilo!“ „Prijatelj! vstani,“ Aleksander milo izreče. „Mi smo šalo poznali in naj šala ostane. Peljite nas na ladjo, kajti rad bi njeno napravo pregledal. Želim tudi spet na lastnini stati.“

Spremstvo vstopi v čoln, ki jih jaderno do „Ivanova“ prepelja. Tu na površji mornarji vsi, praznično oblečeni, v dveh vrstah stoječi, pod vodstvom krmača došle pošteno pozdravijo. — Aleksander pregleduje in se videzno veseli, ter vse v lepem reču vidi. Potem jame s kapitanom o bistvenih vestih in mornarskih naredbah umno govoriti. Kapitan se po-lagoma osrči misleč: „Ta razumi mornarstvo; a v meni je tudi — v tem

slučaju — pravega moža naletel!“ Kapitan govori o tej in oni pre naredbi, ki jo je na lastno pamet znašel in zboljšal. Pruski kralj vse željno poslušaja in v obednico gredeč caru na uho pošepeta: „Ta mož zasluži imenitnejšo in boljšo službo.“ Car prikima rekoč: „To je tudi moje mnenje.“

Jedi so bile po domače ukusno pripravljene, katerih sta vladarja nekoliko užila. Potem jame car zabavljivo: „Nu, kde je „konjak, a kako ste Vi ovo pijačo imenovali?“

Ogovorjeni — se smejaje — reče: „Vaše Veličanstvo! to je le malenkost proti moji predrznosti.“ — A tu je dobra kapljica! — urno steklenico odтвори in pristavi: „Glavo stavim, da ni izvrstnejše — sam sem to vino iz Španskega prinesel! ter nalije srebrne čaše s rudeče iskrecim vinom. Car napije rekoč: „Na zdravje japonskemu Tajkunu!“ Trčijo s čašicami, vladarja pokusita — zdatneje potegneta in kapitanu pritrdita: „Da je znajden, ne le v mornarstvu, nego tudi v vinu.“ Srečni kapitan sedaj v veselju plava — in jame navdušeno govoriti o veselih in predrznih prigodkih v dalnjih, tujih deželah in morjih. — Vladarja le prehitro od obeda vstaneta. Friderik dobrotno reče: „Naj tudi Tajkunu obiše!“ Kapitan se izgovarja — Aleksander pa pristavi: „Taki pridite, ne kot Tajkun, nego kot blagi in hrabri kapitan; ob dvanajstih jutro Vas pričakujeva!“ — Ob rečeni uri, drugi dan, je kapitan lastnoročno pismo vladarja prejel, v katerem stoji, da naj se nemudoma v Petrograd k mornarskemu ministerstvu napoti, kder bode kot admiral novega parobroda imenovan. Ginjeni kapitan se hoče osobno vladarju zahvaliti; a car je užé s pruskim kraljem odrinil. Car je najprej nevedé najugodnejše kapitanu ustregel, kajti užé dolgo je želel v ta zavod prestavljen biti.

Več let je preteklo, pomenljivih in osode polnih let. Prigodki, ktere je bistroumni Napoleon I. deloma osnoval, deloma uresničil, niso le zapadno Evropo porušili, nego tudi Rusijo strašansko stresli. Kratkimalo, vse okolščine so se predrugačile. — Po krvavi bitvi pri Belle-Alliance je nastopil sicer mir, a razrušena Evropa je dolgo občutila tužne nasledke. Tudi vladarji so imeli dokaj opraviti, predno je vse bilo v redu. Aleksander I. je dokaj potrebnih zavodov vpeljal, n. pr. v Livoniji je kmete oprostil, državno blagajnico zboljšal . . . vse predvzete je umetno in zdatno izpeljal. Rusija je pod jegovim uljudnim vladanjem vedno močnejša in srečnejša prihajala. A vendar se mu ni posrečilo vsem podložnim zadostiti, kajti imel je skrivne sovražnike. Bil je toraj pogosto razmišljen in tužen; o istem dušnem stanju nekega dne v Rivo dospé ondašnje vojaške čete pregledovat. Mahoma stopi admiral pred cara proseč: „Ponižno prosim, Vaše Veličanstvo za posluh!“ Po sprevedu, resnobno car odvrne. Pa — kdo ste? kako se zovete?“ Admiral Aleksij Orlovič, japonski Tajkun, kteremu je Veličanstvo l. 1802 pri mestu Memelu milost skazalo, ktero

milost še sedaj uživam. A ravno dnes se mi vgori se hvaležnega skazati. Dobro se spominjam Aleksa Orloviča, car pritidi. Po pregledu se oglasite.“ Ta reč ni za odlog, resnobo Aleksij reče. „Mili car! prejmite blagovoljno ta papir, na katerim so načelniki zarotbe proti življenju mojega najmilejšega vladarja zapisani.“ Aleksander vzame iz zveste roke papir, ki rečeno potrđi. Vže o poldne isti dan so bili deležniki zarotbe potrđi. Car je pogosto po ovem prigodku rekel: „Vladar naj vsaktero priliko porabi, da jake (zveste) može spozna, med ljudstvom prijatelje ima, ter jih v svoj hasen porabi. Če je ravno na videz mogočen, jih vendar včasí potrebuje.“

Tomaž Babington Macaulay.

Črtica iz njegovega življenja.

Fr. Jaroslav.

V treh mesecih sem se hotel angleščine naučiti, piše nek Nemec, kajti menil sem, da mlad, zdrav in marljiv človek vse zmore, če le hoče. Za to predrznost in nespamet sem se živo pokoril. Zbolel sem. Zdravnik mi je svetoval zrak premeniti, in dobri moj strije mi je koj novcev stisnil v roko rekoč: „Na Angleško pojdi! Angleščine, to dobro vem, si ne izbiješ iz glave, a tukaj se je dobro ne naučiš nikdar, vsaj ne pravnega izrekovanja, tedaj pojdi na Angleško. Tudi hočeš videti lep kos svetá, ter se marsikaj naučiti za vsakdanje življenje.“

Slušal sem strijca. Z novci in priporočilnimi listi previden sem ugodno živel v Londonu, toda prekmalu sem opazil, da novcev zmanjkuje. Kaj pa sedaj? Domu nijsem hotel pisati po novo podporo, nego sem sklenil sam kaj prislužiti s podučevanjem nemščine.

Čez nekaj dni čitam v časopisu „Times“ naslednji inserat: „Nek gentlman išče učenika nemščine, kateri pa mora vsaj v latinščini dobro izurjen biti. Kaj več pové odpravništvo lista“.

Poizvedel sem, kar je treba bilo vedeti, in mahoma sem šel iskat moža, ki je hotel nemščine se učiti.

Ko potrkam na hišna vrata, pride služabnik v priprostej opravi odpirat. Tiho me popraša, kaj bi rad, in izvedši hiti oglasit me svojemu gospodu.

„Gospod, blagovolite vstopiti; gospod Macaulay vas hoče sprejeti“, sporoči služabnik nemudoma povrnivši se.

Stopil sem v srednjo veliko in okusno opravljeno sobo; po vseh mizah so knjige ležale. Pri enej mizi je Macaulay stal in knjige iz zavitka odmotaval. Ozrl se je in uljudno poprašal: „Gospod, vi stě Nemec?“

Pritrdil sem.

„Znate starodavne jezike?“

„Tri leta sem študiral v Lipsiji in v Jeni.“

„Morda zategadel, da ste v Lipsiji Hermaua, v Jeni pa Eichstedta poslušali? omeni Macaulay.“

„Da, da“, odgovoril sem. Ta opazka je dobro dela mojemu rodoljubnemu srcu.

„Ali imate časa po eno uro na dan, ali po dve, kar bi bilo še ljubše meni?“ —

„Da, gospod Macaulay.“

„Dobro, ako je vam prav, kar pričniva.“

Ponudi mi stol, sede in odpre neko knjigo.

„Nekaj pogrešate, kakor se mi zdi“, omeni Macaulay.

„Tinte, peresa, papirja in slovnice, gospod Macaulay.“

„Imate prav, toda meni nij treba teh pripomočkov. Nemški čitati in pisati se lahko sam privadim, in tudi sem že povoljno izuril se, le izrekovanja se moram od Nemca učiti. Jaz hočem čitati, Vi pa popravljajte za menó. Bodite jako natančni.“

„Hočem biti gospod.“

Začudil sem se, da je Macaulay začel čitati iz Göthe-jevega Fausta.

„Gospod!“ sežem vmes, „pričeli ste s pesmotvorom, ki ga je težko umeti, vzlasti Nenemcu. Jaz sem sicer mlad, ali“ — in omolknil sem v zadregi.

Macaulay se nasmehljá in ljubeznjivo omeni: „Le povedite, kar imate na srcu, če tudi ste mladi. Kaj pak, vi boljše morete soditi o svojem materinskem jeziku, nego jaz, če tudi vsaj za sedaj več vem in znam. Več potov sem čital in slišal, da Faust je najveličestnejši pesmotvor nemški, in prav zato sem ga izvolil za čitanje.“

„Da, da, ali Faustu je treba komentara.“

„Kaj pak, treba ga je nenaobražencu, tudi Nemcu. A meni je mnogo ljubša in gotovo tudi lagljeja ta čista in prekrasna nemščina, ki jo je pisal vaš velikan, nego manj čista in lepa nemščina kateregakoli drugega slabejšega pesnika. Ali znate angleški?“

„Čitam in razumim vse od kraja, toda izrekovanja se še nijsem priučil, česar se hočete vsak hip prepričati.“

Macaulay me je bil namreč francoski nagovoril, in do sedaj sva le francoski se pomenkovala.

„Dobro, da le čitajoč razumite angleščino. Odprite Fausta na kateri strani hočete, in kar mi pokazete, hočem vam prevesti, da presodite, ali razumim pesnika ali ne. Se vé da hočem v prozo prevoditi, za verze bi bilo treba mnogo časa.“

Odprl sem Fausta, po naključju one vrste, ki slikajo umiranje Euphorion-ovo.

Macaulay prime peró in napiše dobro angleško prestavo.

Naklonivši se sem dejal: „Dobro!“

Macaulay se je nasmehljaj, in njegov široki nič kaj prijetni obraz je postal nekako vabljiv.

„No, pa za sedaj pustiva Göthejevega Fausta“, dé Macaulay, „hočem rajše nemško prozo čitati“, in nemudoma posegne po novej knjigi: „Geschichte des Abfalls der vereinigten Niederlande von der spanischen Herrschaft, von Schiller“.

Počasi je čital, jaz sem popravljaj; prečitavši eno stran, dá knjigo meni, da sem jez prečital celo stran, in na to jo je zopet on še en pot skoraj brez pogrška prečital.

Macaulay knjigo odloži, pogleda na uro in dé: „Nij mogoče, čez dve uri! Zgodovina je pač najzanimivši znanstven predmet. Ali hočete jutri sopet o takem času priti?“

„Jako rad“, gospod Macaulay.

„In koliko zahtevate honorara?“

Zastran tega še nijsem bil poprašal in poizvedal pri učiteljih nemškega jezika v Londonu, toraj nijsem vedel nič odgovoriti, in pred ko ne mi je Macaulay na obrazu bral mojo zadrego. Smehljaje me pogleda s svojim bistrim očesom ter veli: „Nu, vidi se vam, da spadate v ono vrsto jezikoslovcev, ki sčasoma vseučilišni profesorji postanejo. Jaz ne gledam na minute, če me kaka knjiga zanima, pomudim se dalj časa pri njej, in zato bodeva že se pogodila zastran honorara. Jutri se sopet vidiva.“

Priporočivši se sem šel.

Včasih so mi rekli moj oča: „Če bi človek vsak pot vedel, s kom ima posel, marsikaterega moža bi više cenil in čestil“.

Macaulay takrat še nij slovel, kajti nij še bil izdal svojih večih in važnejših del. Star je bil blizu 34 let, a jaz, akoravno mlad, spoznal sem, da občujem z veljavnim možem. Da bi znal primerno se vesti, stopim v neko knjigotržnico poizvedet, kaj in koliko je Macaulay že spisal.

Knjigotržec mi dá pesen „Evening“, katero je bil Macaulay kot 21leten študent zložil, in katerej je bilo darilo prisojeno. Malerična je in krasna ta pesen, a jaz sem še le pozneje znal ceniti jo. Knjigotržec je bil toliko dober, da mi je marsikaj zanimivega povedal o možu, kateremu sem bil učitelj nemščine. Mnogo sem čul o njegovej ogromnej učenosti in o njegovem ostrem bistrumju.

Sčasoma sva se to in ono pogovorila z učenjakom. Jaz sem omenil, da mi je in ostane velika čast biti njegov učitelj, ali domá na Nemškem

in tudi kje drugej skoraj ne bodo hoteli verjeti, da si je takšen mož čisto mladega učitelja izbral.

„Pač, pametni ljudje bodo radi verjeli, — a meni je bilo ljubo, če na Angleškem tega ne omenjate — kajti klasično naobraženega mladeniča upam boljše in pravilnejše nemščine se naučiti, nego od neklasično naobraženega starejšega moža. Tudi so mladi naobraženi ljudje vselej najnatančnejši in boljši učitelji, kajti mladina rada pripoveduje in popravlja. Mlad mož se raje navdušuje za pesnike in pisatelje svojega naroda, nego katerikoli stareji mož. Morda časih ne zna dovolj in prav ceniti onega, kar so bili učinili, ali on jih vsaj ljubi. Mladina“, nadaljeval je smehljajoč, „misleča, urna mladina rada popravlja. Vi hočete vsak pogrešek mahoma opaziti, kak starejši mož bi morda še ne opazil ga, ali pa bi se mu vredno ne zdelo črhiniti o njem“.

Da je ta modri mož golo istino govoril, tega takrat še nijsem sprevidel.

Neko jutro sem malo obolel. Napišem listek izgovarjaje se, da ne morem priti. Čez eno uro prejmem odgovor z novci. List je bil nemški pisan :

Moj dragi gospod!

Milovaje sem izvedel, da ste bolni. Čuvajte se, jaz vam hočem dr. Babingtona, spretnega zdravnika poslati. Nazaj gredé mi hoče povedati, kako vam je. Dolžni honorar sem priložil. Če kaj potrebujete, opomnite me le kar na ravnost. Bog daje hrano vsim stvarim; in zdravi je dolžan bolniku postreči. Da ste mi kmalu zdravi.

Tomaz Babington Macaulay.

(Konec prih.)

O španjolskem gledišču.

Spisal Janez Parapat.

Noben narod nima tako bogate dramatične literature kakor španjolski. Iz narodne romance v 8 zlozhih trohaičnih stihov (redondillas) z asonanco ali rimo, ki sega v 12. stoletje in prepeva junaštvo vitežko n. p. Cida, zgodovinsko in mavriško, izrastlo je mogočno drevo španjolske dramatike.

V tem, ko so pesništvo gojili na kraljevem dvoru, pri velikaših, pisali so večjidel priprosti možje igre za ljudstvo, neomikano sicer, a ne brez zdrave razumnosti, ki je hitro ločilo, kar jej prillega in kar se jej gnjusi. To je pospešilo dramatiko, postala je povsem narodna. Ko jo je jel kralj Filip IV. podpirati, stala je že tako trdno, da bi se bila ohranila tudi brez više pomoči. Ni moj namen obširno pisati o španjolskem

gledišču, zakaj to polje je skoraj da neizmerno, le v večih črtah hočem risati delovanja španjolskih dramatikov. *)

Vse dramatično gibanje španjolskega poluotoka razdeljujejo v tri dobe. V prvi so temelj pokladali modrici Taliji. Iz prva so bili posamesni prizori — farças — pastirski dialogi, kratke burke, ki so jih ljudstvu predstavljali po večem potujoči igralci. Njih gledališče nam opisuje Cervantes po priliki: Vse orodje gledališčenega podvzetnika je bilo nabasano v vreči: namreč štiri bele ovčje kože, obrobljene s pozlačenimi usnjatimi robki, štiri brade, paroke in nekako toliko pastirskih palic. Takrat ni bilo strojev ne bojov med mavri in kristjani peš in jež. Na odru niso vstajale kakor iz sred zemlje niti so se pogrezovale podobe, štiri klopi postavljene na kvadrat, čez njih štiri ali šest desek, da je bil oder 4 čevlje vzvišen nad zemljo: to je bilo španjolsko gledališče. Dekoracija njegova je bila stara plahta, ki so jo po dveh vrveh sem ter tje vlekli, za njo so stali godci in brez kitare peli kako romanco.

Gledališče je bilo tedaj v Cervantesovi mladosti dokaj primitivno. Vsakako so bile igre same boljše. Moratin stavlja začetek španjolskega gledališča v leto 1356. Tega leta do Lope de Vega so igre pisali med drugimi Rodrigo Cota in Fernando Rojas — La Celestina, izvrsten roman po osnovi in jeziku, a ne drama — Inan de la Encina — njegove ékloge v vezani besedi so pastirski pogovori brez posebne zanimivosti — Torres Naharro, Inan de Timoneda, Inan de la Cneva, ktereга je v neki igri menda Byron posnemal, Romero de Cepeda, Antonio de Silva s slabšimi, Tárraga, Aquillar in Guillen de Castro z boljšimi proizvodi. Na kako umetniško stopinjo sta povzdignila zlasti komično igro Gil Vicente na portugalskem dvoru in Lope de Rneda iz Seville. Prvi se je narodil v poslednji četrtini XV. stoletja na Portugalskem in živel na dvoru kraljev Dom Emanuela in Janeza III. in umrl kmalu po l. 1536. Kakor Molière, Shakespeare in nemški Iffland bil je tudi glumač in sam igral v svojih farçah. Od njega imamo 12 posvetnih burk, svedočujočih precejšnji plastični in komični talent svojega stvaritelja, nekoliko manj zanimivih cerkvenih iger in še slabših veselo- in žaloiger. Znamenito v Vicentovih igrokazih je, da njegove osebe govore sedaj portugalsko, sedaj kastiljsko in potem zopet nekako čudno mešanico, ki je posebna mezarjem, posebna židom, posebna zamorcem. V tem je velik del njegove komike in ob enem največa težava prevoditelju v druge jezike. Njegova dela je kmalu po smrti na svetlo dala njegova hči in pripovedu-

*) Sestavljena je ta črtica po raznih španjolskih in nemških virih in po lastnih študijah pisateljevih. Pis.

jejo, da se je Erazem iz Rotterdam-a nalašč portugalskega jezika učil, da je čital Vicenta v izvorniku.

Drugi imenitni dramatik prve dobe je bil Lope de Rueda, zlatar v Sevilli, ki ga je mladi Cervantes videl igrati. Njegovi umotvori so bili natisnjeni v imenovanem mestu leta 1576. Ako je pisal Gil Vicente v stihih, priljubila se je Ruedi proza in v njej so pisani njegovi boljši igrokazi. Cervantes se je poprijel ideje njegove in dal v nekterih igrah prozi častno mesto. Škoda, da sta osamela, ker z malimi izjemki pisali so vsi dramatik v vezani besedi, stih je postal merodajen, proza iztirana z glediščnega odra do najnovejših časov. To je vzročila — naj ugovarjajo častitelji verzificiranih iger, kakor n. p. Breton de los Herreros, kar jim drago — da se je le preveč gledalo na uglašeno besedo, sijajno, žarečo, cvetečo dikcijo, ki je polagoma popuščala naravna tla in splavala v sive megle idealnih sanjarij. Ruedove 4 komedije in 6 mediger njegovih so pozneje mnogokrat posnemali.

Tudi Cervantes se je poskusil v igrah manj iz navdušenja nego iz potrebe, ko je bil iz sužnosti Algerske rešen l. 1581. Spisal je do 30 iger, ki so jih predstavili v Madridu in nekoliko olajšali njegovo stanje. Med večimi hvalijo nekateri „Numaneio“ drugi „La entretenida“. Njegove šaljive medigre-intremeses — so sploh živahne, nektre jako komične n. p. Čudno gledišče, Jama pri Lalamanki, Dve klepetulji. Čuditi se moramo krasoti, gibčnosti in elegantni pisavi Cervantesovi španjolskega jezika primirjaje ga robati okorni nemščini tadanjih časov. Za njim Argensola in Velasco nista rodila skoraj nič novega. Pot je bila uglašena: mnogoštevilna vrsta dramatičnih pesnikov jo je pripravila in nastopila je druga zlata doba španjolskega gledišča.

Prva zvezda na nebu njegovem je Lope de Vega Caspio. On je španjolski Aeschylus. Vdihnil je dosedanjam poskušnjam pravo dramatično življenje, dal jim estetično, umetniško obliko in stvaril narodnozgodovinske igre, v katerih prekosi Molino in Calderona. Narodil se je Lope de Vega v Madridu dne 25. nov. l. 1562 in umrl istega dne l. 1635, 73 let star. Njegov duh se je rano izbudil, reči je smel, da je že skoro v zibelji verze delal. Roditelja je zgodaj zgubil. Zapuščen brez pomoči pomagal si je sam. Služil je kot vojak in potem kot tajnik pri mnogih španj. velikaših. Ko se je tega naveličal, stopil je v duhovski stan. Tu je našel mir, slavo in bogastvo.

Dalje prih.

Listnica. One č. gg. naročnike, koji so z naročnino za l. 1872 in I. pol leta 1873 zaostali, prosimo, naj blagovole jo poplačati.

Izdajatelj i odgovorni urednik: Martin Jelovšek.

Tisk in založba „Narodne tiskarne“ v Mariboru.